

26.10.2022

Dnro 20306/03.04.04.04.20/2020

Asia Valitus vesitalousasiassa

Muutoksenhakija Maanrakennus Jouko Kärkkänen Oy

Päätös, josta valitetaan

Etelä-Suomen aluehallintovirasto 5.11.2020 nro 387/2020

Aluehallintovirasto on hylännyt Maanrakennus Jouko Kärkkänen Oy:n (jatkossa myös yhtiö) hakemuksen maa-ainesten ottamiseen Järilänvuoren 1-luokan pohjavesialueella Hiittenharjun, Santamaan ja Järilänvuoren pohjavedenottamoiden kaukosuojavyöhykkeellä sijaitsevalta kiinteistöltä Sorasonette 271-444-2-88 Purjalan kylässä Kokemäen kaupungissa.

Perustelut

Hakemus ja pohjavesialue

Hakemus on koskenut maa-ainesten ottamista pohjavesialueelta. Alueelta on ollut tarkoitus ottaa maa-aineksia 550 000 kiintokuutiometriä. Hankealueella maanpinnan korkeus vaihtelee välillä +33...+62 m (N2000). Kaivu olisi ulottunut alimmillaan korkeudelle +34 m. Pohjavedenpinta on ollut elokuussa 2019 korkeudella +27,90 m. Ottamisalueen pinta-ala olisi ollut 12,4 hehtaaria, ja poistettavia pintamaita olisi ollut ottamisalueella noin 6,8 hehtaarin kokoisella alueella.

Hakemuksessa tarkoitettu maa-ainesten ottamisalue sijaitsee Järilänvuoren vedenhankintaa varten tärkeän pohjavesialueen muodostumisalueella. Pohjavesialueen pinta-ala on noin 24,03 km² ja muodostumisalueen pinta-ala on 15,67 km². Pohjavesialueen antoisuudeksi on arvioitu 10 000 m³ /d.

Harjun karkearakeinen ydinvyöhyke kulkee ottamisalueen poikki ottamisalueen keskiosassa. Pohjaveden päävirtaussuunta on alueella kaakosta luoteeseen.

Vedenotto ja tekopohjavesitutkimus

Länsi-Suomen vesioikeuden 16.10.1981 antaman päätöksen nro 104/1981 B perusteella Järilänvuoren ja Hiittenharjun vedenottamoilla on lupa ottaa pohjavettä 3 000 m³ /d vuosikeskiarvona laskettuna ja Länsi-Suomen ympäristölupaviraston 10.2.2006 antaman päätöksen nro 20/2006/4 perusteella Santamaan vedenottamolla on lupa ottaa pohjavettä 2 900 m³ /d kuukausikeskiarvona laskettuna.

Hiittenharjun, Järilänvuoren ja Santamaan pohjavedenottamot ovat merkittäviä Harjavallan kaupungille ja Nakkilan kunnalle ja niillä on myös maakunnallista merkittävyyttä. Ottamisalueen etäisyys lähimpänä sijaitsevaan Santamaan vedenottamoon on noin 900 metriä.

Järilänvuoren pohjavesialueella on tehty tutkimuksia tekopohjavesilaitoksen sijainnin määrittämiseksi. Tutkimusten yhteydessä on asennettu kaksi vedenottoaivoa. Tutkitun tekopohjaveden ottamispaikan kaivo K2 on pohjaveden virtaussuunnassa noin 120 metriä ottamisalueen alapuolella. Kaivon K1 suurin sallittu tuotto on 7 200 m³ /d ja kaivon K2 5 000 m³ /d. Järilänvuoren tekopohjavesilaitos on mukana eteläisen Satakunnan ja Laitilan pohjavesivarojen kehittämissuunnitelmassa. Laitoksella on maakunnallista merkittävyyttä. Lisäksi Kokemäenjokilaakson vedenhankinnan kehittämissuunnitelman laatiminen on alueella käynnissä.

Suoja-alue ja arvioitu suojavyöhyke

Suunniteltu maa-ainesten ottamisalue sijoittuu Harjavallan kaupungin Järilänvuoren ja Hiittenharjun vedenottamoiden sekä Nakkilan kunnan Santamaan ottamon kaukosuojavyöhykkeelle, jonka Etelä-Suomen aluehallintovirasto on päätöksellään nro 145/2014/2 määrännyt. Vaasan hallinto-oikeus on päätöksellään nro 17/0340/2 muuttanut suoja-alueen lupamääräyksiä. Korkein hallinto-oikeus on päätöksellään nro 275/2019 pysyttänyt Vaasan hallinto-oikeuden päätöksen. Päätöksen mukaan kaukosuojavyöhykkeellä maa-ainesten ottaminen on kielletty pohjavedenpinnan alapuolelta lukuun ottamatta vanhan ottoalueen jälkihoitoon liittyvää ottoa ja suojelutoimenpiteitä. Alueella tulee maa-ainelain mukaan luvanvaraiseen maa-ainesten ottamiseen hakea myös vesilain mukainen aluehallintoviraston lupa. Jo avatulla maa-ainesten ottoalueella maakerroksen paksuus ylimmän tutkitun luonnollisen pohjavedenpinnan yläpuolella on oltava vähintään neljä metriä.

Järilänvuoren tutkitun tekopohjaveden ottamispaikan kaivo K2 on pohjaveden virtaussuunnassa välittömästi soranottoalueen alapuolella noin 120 metrin etäisyydellä ottamisalueen rajasta. Pääosa 12,4 hehtaarin ottamisalueesta sijaitsee tutkitun tekopohjaveden ottamispaikan kaivojen K1 ja K2 arvioidulla lähisuojavyöhykkeellä ja noin hehtaarin kokoinen alue sijaitsee arvioidun lähisuojavyöhykkeen ulkopuolella. Hakemus on hylätty myös tältä arvioidun lähisuojavyöhykkeen ulkopuoliselta noin hehtaarin kokoiselta alueelta, koska tällä hakemuksella ottamistoiminta ei ole toteuttamiskelpoinen. Ottamistoiminta ja kulku on esitetty tapahtuvan arvioidun

lähisuojavyyöhykkeen suunnasta. Osa hakemuksen tarkoittamasta ottamisalueesta sijaitsee tutkitulla tekopohjaveden imeytysalueella. Tutkitun tekopohjaveden ottamispaikan kaivojen K1 ja K2 lähisuojavyyöhykkeen laajuuden arviointi perustuu maaperä- ja pohjavesitutkimuksiin ja pohjaveden virtausmallinnukseen. Arvio on tehty virtausmallin avulla tilanteesta, jossa kaivoista otetaan yhteensä 5 000 m³ /d pohjavettä.

Vaikka vedenottamon tai tutkitun vedenottoapaikan ympärillä ei olisikaan vesilain mukaisesti määrättyä suoja-alueita, käytetään termejä arvioitu lähi- ja kaukosuojavyyöhyke usein kuvaamaan lähialueiden merkitystä pohjaveden otolle. Korkein hallinto-oikeus on vuosikirjapäätöksessään KHO:2020:62 linjannut arvioidun lähisuojavyyöhykkeen merkityksen soranottoa koskevassa asiassa. Arviointi on perustunut olemassa olevaan tietoon pohjavesimuodostumasta.

Kaavoitus

Satakunnan maakuntakaavassa suunniteltu ottamisalue sijoittuu pohjavesialueelle (pv), jonka suunnittelussa on otettava huomioon pohjaveden laadun ja muodostumisen turvaaminen. Vesihuollon kannalta tärkeät pohjavedenottamot on merkitty maakuntakaavaan pistemäisellä merkinnällä et-v. Merkinnällä osoitetaan vesihuollon kannalta tärkeät pinta- ja pohjavedenottamot/uudet pinta- ja pohjavedenottamot. Maakuntakaavassa suunnitellun ottamisalueen läheisyyteen sijoittuu uutta tekopohjavesilaitosta osoittava pistemäinen merkintä (et-v1). Merkinnällä osoitetaan vesihuollon kannalta tärkeä uusi tekopohjavesilaitos. Hanke saattaa vaikeuttaa maakuntakaavan toteutumista.

Vesienhoitosuunnitelma

Järilänvuoren vedenhankinnan kannalta tärkeä pohjavesialue on vesienhoidossa arvioitu riskialueeksi ja alueen kemiallinen tila on huono. Huono tila johtuu pohjavesialueen luoteispään teollisuudesta. Hankealueen kohdalla pohjaveden laatu on vedenhankintaan soveltuvaa ja täyttää pohjavedelle asetetut ympäristölaatonormit. Toimenpiteeksi maa-ainesten ottamiseen on esitetty maa-ainesten ottamisalueiden yleissuunnitelman laatimista. Kokemäenjoen-Saaristomeren-Selkämeren vesienhoitosuunnitelmassa vuosiksi 2016–2021 maa-ainesten ottamisen osalta toiminnan päämääränä on nykyisen ja aiemman toiminnan aiheuttamien riskien ja haittojen vähentäminen. Perustoimenpiteillä seurataan ja estetään maanottamisen mahdollisia haitallisia pohjavesivaikutuksia.

Vaikutukset

Maaperä ottamisalueella on karkeaa ja hyvin vettä läpäisevää, jolloin mahdolliset haitta-aineet pääsevät nopeasti huuhtoutumaan pohjaveteen. Hakemuksen mukainen maa-ainesten ottaminen voi aiheuttaa riskin pohjaveden laadulle sekä veden laadulle tutkituilla tekopohjaveden ottamis- ja imeytyspaikoilla.

Maan pintakerroksella on keskeinen merkitys pohjaveden laadun turvaamisessa. Luonnontilaisen pintakerroksen ja kasvillisuuden poistaminen lisäävät pohjaveden likaantumiseriskiä, ainepitoisuuksia ja pohjaveden pinnan korkeuden vaihteluita sekä aiheuttavat maaperän eroosiota.

Suojakerrospaksuuksien pieneneminen lisää pohjaveden likaantumis- ja muuttumisvaaraa. Soranottoon liittyy pohjaveden laadun heikentymisen riski. Pohjavedelle aiheutuvia riskejä ei ole mahdollista poissulkea määräämällä alimmaksi ottamiskorkeudeksi hakijan esittämä korkeus +34 m, siten että alin ottamiskorkeus on vähintään 4 metriä pohjavedenpinnan yläpuolella.

Aluehallintovirasto on todennut, että osalla hakemusalueita on ollut maa-ainesten ottamislupa, joka on päättynyt 31.10.2018. Ottamistoimintaa on ollut alueen länsiosassa noin 5,6 hehtaarin alueella.

Ympäristöministeriön julkaisussa 2020:24 ”Maa-ainesten ottaminen” soran ottamisalueiden sijoittamista koskeva tavoitteeksi on lähisuojavaoöhykkeillä asetettu, että ottamistoimintaa tai jälkihoitamattomia ottamisalueita ei saisi olla lainkaan. Oppaan mukaan lähisuojavaoöhykkeellä ottaminen voi tulla kyseeseen lähinnä vanhojen ottamisalueiden kunnostamisen yhteydessä. Opas ei ole oikeudellisesti sitova, mutta oppaan arviot maa-ainesten ottamisesta aiheutuvista haitoista ja ottamisen edellytyksistä pohjavesialueilla voidaan kuitenkin ottaa huomioon päätösharkinnassa. Tutkitun tekopohjaveden ottamispaikan kaivojen arvioidulle lähisuojavaoöhykkeelle suunniteltu hakemuksen mukainen maa-ainesten ottaminen on vastoin edellä esitettyjä tavoitteita. Alueelle jo myönnetty maa-ainesten ottamisluvat lisäävät pohjavesialueelle aiheutuvaa riskiä.

Tekopohjavesilaitoksen suunnittelua ollaan todennäköisesti jatkamassa lähivuosina. Alueelle rakennetut kaivot on sijoitettu laadultaan ja vedenjohtavuudeltaan parhaisiin kohtiin. Vaikka alueelle ei rakennettaisikaan tekopohjavesilaitosta, on rakennettuja kaivoja mahdollista tulevaisuudessa käyttää myös pohjaveden ottoon alueella esimerkiksi alueen käytössä olevien ottamoiden antoisuuden ja veden laadun turvaamisessa tai mahdollisissa kriisi- tai poikkeustilanteissa. Tällä hetkellä on tiedossa, että Hiittenharjun vedenottamosta on vedenottoa jouduttu rajoittamaan, koska vedenpinnat ovat laskeneet.

Intressivertailu

Hankkeesta saatavasta hyödystä ei ole esitetty rahamääräistä arviota, mutta noin 550 000 kiintokuutiometrin maa-aineksen ottamisesta ja sen myynnistä saatavaa taloudellista hyötyä on pidettävä merkittävänä. Tässä tapauksessa hankkeesta saatavat hyödyt koituisivat ainoastaan yksityiselle edulle eli luvan hakijalle. Hankkeesta saatavaa yksityistä hyötyä on vesilain 3 luvun 4 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan verrattava hankkeesta yleisille tai yksityisille eduille koituvien menetyksiin. Hankkeesta pohjaveden laadulle aiheutuvaa vaaraa pohjaveden muodostumisalueella ja tutkitun tekopohjaveden ottamispaikan kaivojen arvioidulla lähisuojavaoöhykkeellä sekä tekopohjaveden tutkitulla imeytysalueella on vesilain mukaisessa intressivertailussa haittoja arvioitaessa pidettävä huomattavana menetyksenä.

Vesilain 3 luvun 6 §:n 2 momentin mukaan arvioinnissa on otettava huomioon, mitä vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain mukaisessa vesienhoitosuunnitelmassa ja merenhoitosuunnitelmassa on esitetty hankkeen vaikutusalueen vesien tilaan ja käyttöön liittyvistä seikoista. Maa-ainesten ottaminen on Järilänvuoren pohjavesialueella riskitekijä ja ottamishanke vaikeuttaa vesienhoitosuunnitelmassa esitettyä pohjavesialueen riskien ja haittojen vähentämistä. Maa-ainesten ottamistoiminta tutkitun tekopohjaveden ottamispaikan kaivojen arvioidulla lähisuojavyöhykkeellä vaarantaisi vesienhoitosuunnitelman tilatavoitteiden saavuttamisen.

Yllä esitetyn perusteella aluehallintovirasto katsoo, että hanke voi muuttaa pohjaveden laatua tai määrää ja tämä muutos voi huonontaa pohjaveden käyttökelpoisuutta taikka muulla tavalla aiheuttaa haittaa vedenotolle tai veden käytölle talousvetenä, eikä hankkeesta saatavaa hyötyä voida pitää huomattavana yleiselle edulle koituviin menetyksiin verrattuna. Näin ollen yleiseltä kannalta arvioituna hankkeesta yksityisille eduille saatava hyöty ei ole huomattava verrattuna siitä yleiselle edulle koituviin menetyksiin.

Lisäksi hanke voi aiheuttaa ympäristönsuojelulain 17 §:n mukaisen pohjaveden pilaamiskiellon vastaisia seurauksia.

Ottaen lisäksi huomioon varovaisuusperiaate vesilain 3 luvun 4 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuja luvan myöntämisen edellytyksiä ei ole.

Vaatimukset hallinto-oikeudessa

Maanrakennus Jouko Kärkkäinen Oy on vaatinut, että hallinto-oikeus kumoaa aluehallintoviraston päätöksen ja hyväksyy lupahakemuksen tai toissijaisesti kumoaa aluehallintoviraston päätöksen ja palauttaa asian Etelä-Suomen aluehallintovirastolle vesitalousluvan myöntämiseksi ja lupamääräysten asettamiseksi. Yhtiö on esittänyt vaatimustensa perusteina muun ohessa seuraavaa:

Vesilain valvontaviranomaiset Kokemäen kaupungin ympäristönsuojeluviranomainen ja Hämeen ELY-keskus ovat kumpikin hakemuksesta antamassaan lausunnossa katsoneet, että kiinteistölle 271-444-2-88 Sorasonette voidaan myöntää haettu vesilain mukainen lupa ottaa maa-aineksia. Myös Harjavallan ympäristönsuojeluviranomainen on hakemuksesta antamassaan lausunnossa katsonut, että luvan myöntämiselle ei ole esteitä.

ELY-keskus on lausunnon antamisen jälkeen 29.5.2020 toimittanut aluehallintovirastolle Suomen Pohjavesitekniikka Oy:n 25.5.2020 päivätyn ja Harjavallan kaupungin tilauksesta laaditun dokumentin, joka koskee vuosien 1998–2004 välillä rakennetun kahden tutkimuskaivon lähisuojavyöhykettä. ELY-keskus ei ole edellä mainitun dokumentin johdosta täydentänyt eikä muuttanut lausuntoaan vaan on sähköpostisaatteessa todennut, että asiakirja saattaa sisältää luonnontieteelliseltä kannalta lisätietoa alueelta ja että tutkittujen vedenottopaikkojen arvioitujen lähialueiden maanotosta on viime

vuosilta oikeuskäytäntötapauksia, joissa valitusviranomaisen ei ole myöntänyt maanottolupaa tutkitun vedenottopaikan lähialueelle.

Aluehallintoviraston kielteinen päätös on ristiriidassa valtion valvontaviranomaisen ja kaupungin ympäristönsuojeluviranomaisen lausuntojen kanssa. Lausuntojen antamisen jälkeen asiassa ei ole tullut esille mitään sellaista uutta luotettavaa tietoa, joka olisi antanut aihetta hakemuksen hylkäämiseen. Aluehallintovirasto on käyttänyt hakemuksen hylkäämisen perusteena lausuntojen antamisen jälkeen ELY-keskukselle ja edelleen aluehallintovirastolle toimitettua dokumenttia, jossa on esitetty laskennallinen arvio kahden tutkimuskaivon lähisuojavajöhykkeen ulottuvuudesta. Dokumentin käyttäminen kielteisen päätöksen perusteluna siten, että sen sisältö ohittaa valvontaviranomaisten hakemuksesta antamat myönteiset lausunnot, on ristiriidassa hallinnon oikeusperiaatteen kanssa. Aluehallintoviraston olisi tullut ennen päätöksentekoa vähintään pyytää valvontaviranomaisilta lausunto laskelman oikeellisuudesta ja merkityksestä luvan myöntämisen kannalta.

Järilänvuoren pohjavesialueella on tehty 2000-luvun alussa tutkimuksia tekopohjavesilaitoksen perustamiseksi alueelle. Tekopohjavesihanke ei ole käynnistynyt.

Tekopohjavesihanke on toistaiseksi kuvitteellinen, hakemusta ei ole vireillä eikä asiakirjoista saadun käsityksen mukaan alueella ole vuoden 2004 jälkeen tehty hankkeeseen liittyviä selvityksiä. Tekopohjavesihanke on yhtenä vaihtoehtona Pohjavesivarat aktiiviseen hyötykäyttöön eteläisessä Satakunnassa ja Laitilassa -kehittämissuunnitelmassa (ELY-keskuksen julkaisusarja Elinvoimaa alueelle 8/2015: Pohjavesivarat aktiiviseen hyötykäyttöön eteläisessä Satakunnassa ja Laitilassa). Se ei kuitenkaan ole ensisijaiseksi arvioitujen suunnitteluhankkeiden joukossa. Veden ottaminen ja tekopohjaveden muodostaminen on maa-ainesten ottamisen tapaan luvanvaraista ja vaatii lisäksi YVA-menettelyn, jos vuotuinen määrä on vähintään 3 miljoonaa kuutiometriä. On yleisesti tiedossa miten haastavia ja aikaa vieviä tekopohjavesihankkeiden lupaprosessit ovat. On selvää, että hakemuksen tarkoittama ottaminen on päätynyt, alue on jälkihoidettu ja kasvukerros palautettu ennen kuin tekopohjavesihanke voisi teoriassakaan toteutua eikä hakemuksen mukainen toiminta millään tavalla vaarantaisi tekopohjavesihankkeen toteuttamista. ELY-keskuskin on lausunnossaan tiedostanut tekopohjavesihankkeeseen liittyvän epävarmuuden ja viiveen ja suositellut, että hakemuksen tarkoittamalle alueelle myönnettäisiin lupa korkeintaan viideksi vuodeksi siltä varalta, että tekopohjavesilaitoksen suunnittelua jatkettaisiin lähivuosina.

Hanke sijoittuu olemassa olevien Hiittenharjun, Järilänvuoren ja Santamaan vedenottamoiden kaukosuojavajöhykkeelle ja se noudattaa vesioikeudellisessa menettelyssä suoja-alueelle annettuja määräyksiä.

Suoja-alueen määrääminen on vesioikeudellinen prosessi, jossa asiakirjat ovat julkisia ja viranomaisilla ja asianosaisilla on mahdollisuus lausunnon tai muistutuksen antamiseen. Suoja-aluepäätöksestä on mahdollista valittaa.

Suoja-alue antaa pelisäännöt vedenoton ja alueen muun maankäytön yhteensovittamiseen. Suoja-alue turvaa vedenoton, mutta samalla tukee muiden alueen toimijoiden oikeusturvaa lupia haettaessa. Suoja-aluepäätöksen myötä alueella toimijoiden on mahdollisuus suunnitella toimintaansa ja ennakoita onko lupa hankkeelle myönnettävissä vai ei. Suoja-alue tukee hallinnon oikeusperiaatteen toteutumista.

Aluehallintovirasto ei ole päätöksessään pitänyt vesioikeudellista suoja-aluetta ja kahdelle tutkimuskaivolle laskennallisesti arvioitua lähisuojavajöhykettä samanarvoisina, vaan se on katsonut, että laskennallinen arvio kahden tutkimuskaivon suojavajöhykkeestä on merkityksellisempi kuin alueella voimassa oleva vesilain mukainen suoja-aluepäätös. Menettely on ristiriidassa hallinnon oikeusperiaatteen kanssa varsinkin, kun ottaa huomioon, että kaivot eivät ole käytössä eikä niiden käyttöönottoon ole lupaa, asiakirjoihin ei ole liitetty raporttia tehdystä koepumppauksesta, imeytyskokeista eikä virtausmallista eikä näin ollen kenelläkään asianosaisella ole mahdollisuutta arvioida laskelman oikeellisuutta.

Suomen Pohjavesitekniikka Oy on arvioinut kahdelle tutkimuskaivolle lähisuojavajöhykkeen tilanteessa, jossa kaivoista otettaisiin pohjavettä yhteensä 5 000 m³ /d. Laskennassa käytetty tilanne on teoreettinen eikä se voi nykyisen lainsäädännön puitteissa toteutua. Kuten hakija on aluehallintovirastolle antamassaan selityksessä kuvannut, Järilänvuorella muodostuva vesi on voimassa olevien lupien puitteissa otettavissa käyttöön lähes kokonaan eikä vedenottoa ole mahdollista nykyisestä lisätä. On lisäksi huomattava, että Köyliön-Ulvilan harjuselvityksen yhteydessä tehtyjen geofysikaalisten tutkimusten mukaan pohjaveden virtausyhteyttä Järilänvuoren pohjavesialueen etelärajalta kohti pohjavedenottamoita saattavat rajoittaa mahdolliset kalliokynnykset lentokentän itäpuolella. Pohjavesialueen eteläosasta vedenottamoiden suuntaan virtaavan veden määrä voi näin ollen olla edellä arvioitua pienempikin. Tähän viittaa hakemusprosessin aikana esille tullut tieto, jonka mukaan Hiittenharjun vedenottamolla pohjaveden pinnankorkeus on vuosien 1980–2019 välisenä aikana alentunut vesihuoltolaitoksen tekemien mittausten perusteella yli 2,5 metriä. Edellisen johdosta Hiittenharjun vedenottamon vedenottoa on jouduttu muun muassa rajoittamaan.

Hiittenharjun pohjavedenottamolla havaitun pohjaveden pinnan korkeuden laskun on Harjavallan kaupungin ympäristönsuojeluviranomaisen lausunnossa katsottu olevan soranoton seurausta. Tämä oletama ei pidä paikkaansa. Soranottoalueella pohjaveden pinnan taso pikemminkin nousee. Soranottoalueella pohjaveden muodostuminen lisääntyy, koska veden pintavalunta alueelta pois vähenee eikä alueella ole puustoa, joka käyttäisi vettä. Tämä on todettu 1980 toteutetussa laajassa soranoton pohjavesivaikutuksia koskevassa tutkimushankkeessa ja myös uudistetussa Maa-ainesten ottaminen -oppaassa (2020). Hiittenharjun vedenottamolla todettu pohjavedenpinna lasku on seurausta siitä, että vedenottamoista lupien puitteissa otettava vesimäärä on yhteenlaskettuna liian suuri alueella muodostuvan pohjaveden määrään nähden. Tässä tilanteessa pohjaveden lisäotto pohjaveden virtaussuuntaan nähden nykyisten vedenottamoiden yläpuolelta ei ole mahdollista ilman pohjavesimuodostuman määrällisen tilan

heikentymistä. Pohjavedenoton painopisteen siirtäminen tutkimuskaivojen suuntaan taas ennestään pienentäisi otettavissa olevan veden määrää.

Tutkimuskaivojen rakentaminen on liittynyt tiedon hankintaan tekopohjavesihankkeen esisuunnittelua varten. Niiden käyttöönotto edellyttäisi otettavissa olevan vesimäärän lisäämistä imeyttämällä pintavettä pohjavesimuodostumaan. Suomen Pohjavesiteknikka Oy:n esittämä kaivojen lähisuojavajöhykettä koskeva laskelma ei perustu tilanteeseen, jossa alueella imeytettäisiin pintavettä ja otettaisiin pohjavettä käyttöön eikä sitä puheena olevassa asiassa ole asiallista käyttöä päätöksenteon pohjana. Kyseessä on lisäksi tutkimuskaivot eikä kaivot, joista on lupa ottaa vettä.

Aluehallintovirasto on päätöksen perusteluna käyttänyt korkeimman hallinto-oikeuden vuosikirjapäätöstä KHO:2020:62, jossa korkein hallinto-oikeus on aluehallintoviraston mukaan linjannut arvioidun lähisuojavajöhykkeen merkitystä soranottoa koskevassa asiassa.

Asia, jossa korkein hallinto-oikeus on edellä mainitun ratkaisunsa antanut, on vedenoton näkökulmasta erilainen kuin asia, josta tässä valituksessa on kyse. Renkomäen pohjavedenottamo on otettu käyttöön vuonna 1966 ja siitä on lupa ottaa vettä 2 500 m³ /d. Ottamo on jatkuvassa käytössä. Ottamon vaikutusalueella on pohjaveden laadun ja pohjaveden pinnan seuranta tehty vuosikymmenten ajan.

Lautaviidan tutkimuskaivojen kohdalla on kyse teoreettisesta tilanteesta ja teoriassa otettavissa olevasta vesimäärästä eikä laskennassa käytettyä vesimäärää ole alueen geologisten olosuhteiden vuoksi kaivoista käytännössä mahdollista ottaa ainakaan ilman pintaveden imeyttämistä muodostumaan. Korkein hallinto-oikeus ei ole linjannut arvioidun lähisuojavajöhykkeen merkitystä soranottoa koskevassa asiassa. Korkeimman hallinto-oikeuden päätöksen mukaan asiassa oli korkeimmassa hallinto-oikeudessa erityisesti kyse siitä, miten vedenottamon lähisuojavajöhyke määritetään tilanteessa, jossa pohjavedenottamolle ei ole vahvistettu suoja-alueita. Tapauksessa hakija oli esittänyt laskennallisen arvion lähisuojavajöhykkeen ulottuvuudesta. Laskennassa lähisuojavajöhykkeen etäisyys määritettiin samoin kuin Suomen Pohjavesiteknikka Oy:n laskennassa sen perusteella kuinka pitkän matkan pohjavesi kulkeutuu keskimäärin 60 vuorokauden aikana. Korkeimman hallinto-oikeuden mukaan maa-ainesten ottotoiminnan sallittavuutta ei voida perustaa yksinomaan yleisiin suojavajöhykkeiden ulottuvuuksiin ja niihin perustuvaan laskennalliseen lähisuojavajöhykkeen määrittelyyn. Maa-ainesten ottamisen edellytykset on arvioitava tapauskohtaisesti ottaen huomioon maa-ainesten ottamisesta aiheutuvat riskitekijät kokonaisuudessaan siten, että arviointi perustuu olemassa olevaan tietoon pohjavesimuodostumasta ja sen merkitykseen vedenhankinnan kannalta sekä toiminnasta mahdollisesti pohjaveden laatuun ja määrään kohdistuviin vaikutuksiin.

Aluehallintoviraston mukaan maa-ainesten ottamistoiminta tutkitun tekopohjaveden ottamispaikan kaivojen arvioidulla lähisuojavajöhykkeellä vaarantaisi vesienhoitosuunnitelman tilatavoitteiden saavuttamisen. Aluehallintovirasto on perusteluissaan todennut myös, että hanke voi aiheuttaa

ympäristönsuojelulain 17 §:n mukaisen pohjaveden pilaamiskiellon vastaisia seurauksia.

Aluehallintovirasto ei ole päätöksessään selventänyt mikä hakemuksen mukaisesta toiminnasta voi aiheuttaa pilaantumista ja millä mekanismilla.

Aluehallintoviraston perustelu ei perustu tekopohjavesihankkeen todelliseen tilaan eikä arvio maa-aineksenoton vaikutuksesta pohjaveden tilaan perustu vuosikymmenten kokemukseen soranoton vaikutuksesta pohjaveden laatuun Järilänvuorella. Perusteluissa esitetyt väitteet ovat ristiriidassa sen kanssa, että Järilänvuorella on vuosikymmenten ajan otettu maa-aineksia laajoilla alueilla ja siitä huolimatta, kuten päätöksessäkin on todettu, Järilänvuoren soranottoalueiden kohdalla pohjaveden laatu on vedenhankintaan soveltuvaa ja täyttää pohjavedelle asetetut ympäristölaatumormit, jotka ovat talousveden laatuvaatimuksia tiukemmat.

Järilänvuoren pohjavesialueen kemiallinen tila hankealueella on hyvä eli vesienhoidon tilatavoitteen mukainen. Tässä tilanteessa on mahdotonta, että hanke vaarantaisi vesienhoitosuunnitelman tilatavoitteiden saavuttamisen. Vesienhoidon suunnittelun asiakirjoissa alueelle ei ole esitetty toimia maa-ainestenoton rajoittamiseksi. Lounais-Suomen pohjavesien toimenpideohjelmassa vuosille 2016–2021 esitetty toimenpide Järilänvuorelle on maa-ainesten ottamisalueiden yleissuunnitelman laatiminen, joka ei asiakirjojen mukaan ole toistaiseksi käynnistynyt. Yleissuunnitelman laatiminen ei enää sisälly kuulutusvaiheessa olevaan vesienhoidon kolmannen suunnittelukauden toimenpideohjelmaan.

Osa hakemuksen tarkoittamasta ottamisalueesta sijaitsee tutkimuskaivojen laskennallisesti arvioidulla lähisuojavaovyöhykkeellä ja osa sen ulkopuolella. Hakemus on hylätty myös arvioidun lähisuojavaovyöhykkeen ulkopuoliselta alueelta, koska aluehallintoviraston mukaan ottamistoiminta arvioidun lähisuojavaovyöhykkeen ulkopuolisella alueella ei ole toteuttamiskelpoinen sen vuoksi, että ottamistoiminta ja kulku on esitetty tapahtuvan arvioidun lähisuojavaovyöhykkeen suunnasta.

Aluehallintoviraston päätös hakemuksen hylkäämisestä myös arvioidun lähisuojavaovyöhykkeen ulkopuolisella alueella on perusteeton. On selvää, että hakijalla on mahdollisuus tarvittaessa järjestää kulku myös hakemuksen tarkoittaman alueen itäosaan ja toteuttaa ottaminen siellä.

Aluehallintovirasto on päätöksessään suhtautunut arvioidun lähisuojavaovyöhykkeen rajaan aivan kuin se olisi absoluuttinen ja perustuisi julkisesti arvioitavissa olleeseen ja asianosaisten hyväksymään laskelmaan tai siitä olisi tehty valituskelpoinen päätös.

Aluehallintoviraston tulkinta siitä, ettei hankkeesta yksityisille eduille saatava hyöty ole huomattava verrattuna siitä yleiselle edulle koituviin menetyksiin, on virheellinen. Lupaviranomainen on arvioinut väärin maa-aineksen otosta saatavaa yksityiselle ja yleiselle edulle saatavaa hyötyä. Luvan hakija saa maa-aineksen otosta hyötyä myymällä maa-aineksen edelleen. Varannon

hankkimisesta maa-aineksen ottotoimintaa varten on maksettu merkittävä hinta, joka vaikuttaa edelleen maa-aineksen myynnistä saatavan voiton määrään. Mikäli lupaa ei myönnettäisi, tulisi tämän luvan mukaisen alueen hankinnasta koitumaan luvan hakijalle merkittävä taloudellinen tappio.

Hankkeen toteutumatta jättämisellä on erittäin suuri negatiivinen merkitys ja riski (yleinen ja yksityinen haitta) niiden tahojen toiminnan turvaamiselle, joille otettava maa-aines tullaan pääasiassa toimittamaan. Nämä ovat jo varautuneet tämän varannon saatavuuteen toimintansa turvaamisessa tekemällä sopimuksia maa-aineksen toimituksista laitoksilleen. Luvanhakija toimittaa teollisuudelle vuodessa prosessissa raaka-aineena tarvittavaa hiekkaa ja maa-ainesta noin 200 000 tonnia. Tämä on välttämätön edellytys Harjavallan sulattojen toiminnalle. Luvan epääminen aiheuttaa maa-aineksen ostajille tilanteen, jossa he joutuvat selvittämään vastaavan materiaalmäärän saamista muualta ja toimintansa turvaamista pitkällä ajanjaksolla. Mikäli tätä kiviainesta ei saada teollisuuden käyttöön, tarkoittaa se Harjavallan teollisuusalueella epävarmuutta ja välttämättä merkittäviä lisäkustannuksia materiaalia käyttävälle yksityiselle edulle. Tätä asiaa aluehallintovirasto ei ole millään tavalla lupapäätöksessään huomioinut tehdessään intressivertailua hankkeen yksityiselle ja yleiselle edulle tulevaa hyötyä arvioitaessa.

Asian käsittely hallinto-oikeudessa

Vaasan hallinto-oikeus on antanut valituksen tiedoksi julkisella kuulutuksella sekä varannut asianosaisille, joita asia erityisesti koskee, tilaisuuden vastineen antamiseen. Vastineita ei ole annettu.

Etelä-Suomen aluehallintovirasto on antanut valituksesta lausunnon, jossa on todettu, ettei valituksessa ole tuotu esiin mitään sellaista, mikä antaisi perustetta muuttaa aluehallintoviraston ratkaisua. Lisäksi valituksen johdosta on esitetty muun ohella seuraavaa:

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY-keskus) on 25.11.2019 hakemuksesta annetussa lausunnossaan todennut muun muassa, että laaja-alainen maa-ainesten ottaminen Järilänvuoren pohjavesialueella aiheuttaa merkittävän riskin pohjavedelle. ELY-keskus on todennut, että myöntämisedellytyksiä arvioitaessa tulisi huomioida, että maa-ainesten otto ei saa vaikeuttaa mahdollisen tulevan tekopohjavesilaitoksen toteuttamista. ELY-keskus on luetellut esimerkkejä erilaisista vedenottoa turvaavista rajoituksista ottamistoiminnalle, jotka voidaan ottaa huomioon, mikäli luvan myöntämisedellytysten muutoin voidaan katsoa täyttyvän. Lopuksi ELY-keskus on suositellut, että lupa myönnettäisiin korkeintaan viideksi vuodeksi tekopohjavesilaitoksen suunnittelun jatkamisen vuoksi.

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus on 29.5.2020 asiakirjan otsikoinnin perusteella täydentänyt hakemuksesta aikaisemmin antamaansa lausuntoa. Lausunnon täydennyksen liitteenä on toimitettu selvitys tutkittujen vedenottoa paikkojen arvioidusta lähialueesta. ELY-keskus ei ole lausuntonsa täydennyksessä esittänyt mitään sellaista, joka antaisi aihetta

olettaa ELY-keskuksen valvovana viranomaisena kyseenalaistavan täydennyksen liitteessä esitettyä. ELY-keskus on viitannut viestissään viime vuosien oikeuskäytännössä olleisiin tapauksiin, joissa ei ole myönnetty lupaa tutkitun vedenottoaikan lähialueelta. Hakijalle on varattu tilaisuus antaa selitys lausunnon täydennyksestä ja hakija on 29.6.2020 antanut selityksen.

Suunniteltu tekopohjavesilaitos on huomioitu alueen kaavoituksessa. Sillä on maakunnallista merkitystä Satakunnan alueen vedenhankinnassa.

Kokemäenjokilaakson vedenhankinnan kehittämissuunnitelma (dnro VARELY/1948/2020) on käynnissä. Kehittämissuunnitelman suunnitteluratkaisu on valmistunut, ja siitä on pyydetty lausunnot 31.3.2021 mennessä. Suunnittelualueeseen ovat kuuluneet Eurajoen ja Nakkilan kunnat sekä Harjavallan, Kokemäen, Porin ja Ulvilan kaupungit. Suunnittelutyön ovat teettäneet kuntien vesilaitokset ja -yhtiöt yhdessä Varsinais-Suomen ELY-keskuksen ja Satakuntaliiton kanssa. Suunnitelmaratkaisun mukaan vedenhankinta perustuu tekopohjaveteen. Porin Harjakankaan tekopohjavesilaitoksen lisäksi rakennetaan uusi Järilänvuoren tekopohjavesilaitos sekä veden jakelua varten siirtoyhteydet Eurajoelle ja Kokemäki-Pori välille.

Uusien kaivojen käyttöönotto ja pohjaveden käyttäminen tulee tehdä lainsäädännön antamissa puitteissa. Olemassa oleva vedenotto ja sen luvat eivät estä vedenhankinnan kehittämistä ja vesihuollon turvaamista.

Maa-aineshankkeelle on jouduttu hakemaan vesilain mukaista lupaa hankealueen sijaitessa Hiittenharjun, Järilänvuoren ja Santamaan pohjavedenottamoiden kaukosuojavyöhykkeellä. Lupaharkinnassa aluehallintoviraston on tullut käytössä olevien pohjavedenottamoiden ja kaukosuojavyöhykkeen lisäksi arvioida myös muut luvan myöntämisen edellytyksiin vaikuttavat seikat.

Ympäristöministeriön julkaisussa ”Maa-ainesten ottaminen” (2020:24) soran ottamisen ohjaamisessa rinnastetaan vedenottamo sekä tutkittu/arvioitu vedenottamon paikka lähisuojavaöhykkeen arvioinnissa. Oppaan mukaan ”Pohjavedenottamon suoja-alueen laajuus voi vaihdella tapauskohtaisesti merkittävästi. Yleistäen voidaan arvioida, että lähisuojavaöhyke ulottuu 300–500 metriä (joskus jopa yli kilometrin) pohjaveden päävirtaussuunnasta vedenottamolle ja 200–300 metriä virtaussuunnan alapuolelle.” Edelleen oppaan mukaan lähisuojavaöhykkeellä ottamistoimintaa ei saisi olla lainkaan. Opas ei ole oikeudellisesti sitova, mutta oppaan arviot maa-ainesten ottamisesta aiheutuvista haitoista ja ottamisen edellytyksistä pohjavesialueilla voidaan kuitenkin ottaa huomioon päätösharkinnassa.

Tutkitun vedenottamispaikan toinen kaivo on pohjaveden virtaussuunnassa välittömästi hakemuksen mukaisen soranottamisalueen alapuolella noin 120 metrin etäisyydellä ottamisalueen rajasta. Lupaharkinnassa sillä, että kaivo ei ole käytössä, ei ole merkitystä. Kaivo on sijoitettu laadultaan ja vedenjohtavuudeltaan parhaaksi arvioituun paikkaan, ja sillä saattaa olla merkitystä paitsi tekopohjavesilaitoksen tuotantokaivona, myös nykyisessä

tilanteessa, mikäli vedenottoa joudutaan pohjavesialueella hajauttamaan tai poikkeustilanteessa uudelleenjärjestelemään.

Vedenottamoiden ja tutkittujen vedenottamopaikkojen läheisyyteen pohjavesialueille suunniteltuja maa-ainesten ottamishankkeita koskeva lupakäytäntö on tiukentunut.

Hankkeen sijainnin ja sen arvioitujen vaikutusten erityisesti tutkitulle vedenottamispaikalle ja suunnitellulle tekopohjavesilaitokselle on aluehallintoviraston lupaharkinnassa katsottu muodostavan esteen luvan myöntämiselle.

Hakemus sijoittuu tutkitun vedenottamispaikan kaivon läheisyyteen, ja ELY-keskuksen toimittama lähisuojavaöhykkeen raja-alue on tuonut asiasta lisätietoa. Aluehallintovirasto on hylännyt hakemuksen, koska ottamisalueen länsiosassa sijaitsee tutkitun vedenottamispaikan kaivon arvioidulla lähisuojavaöhykkeellä ja osittain suunnitellun tekopohjavesilaitoksen alueella joka tapauksessa, ELY-keskuksen lausunnon täydennyksessä arvioidun suojavaöhykkeen rajauksen tarkasta sijainnista riippumatta.

Hakemus on hylätty myös alueen itäosan osalta, sillä aluehallintovirasto on käsitellyt ja ratkaissut asian hakemuksen mukaisena. Hakija ei ole esittänyt suunnitelmaa toisesta ottamissuunnasta, joten lupaharkintaa sen osalta ei ole voitu tehdä. Aluehallintovirasto ei ole voinut toimivaltansa puitteissa ohjata hakijaa muuttamaan hakemusta ottamissuunnasta osalta eikä myöskään laatia vaihtoehtoja ottamissuunnitelmaa hakijan puolesta.

Valituksessa on esitetty aluehallintoviraston tehneen päätöksen intressivertailun virheellisesti. Hakija ei ole esittänyt hakemuksessa valituksessa esitettyjä hankkeen hyötyjä ja menetyksiä. On huomattava, että vesilain mukainen intressivertailu tehdään hankkeen toteuttamisen, ei lupaviranomaisen päätöksen eikä hankkeen toteuttamatta jättämisen, aiheuttamien hyötyjen ja menetysten suhteen. Vesilain 3 luvun 7 §:n mukaan vesitaloushankkeesta saatavana yksityisenä hyötynä otetaan huomioon omaisuuden käyttöarvon lisääntyminen sekä hankkeen toteuttamisesta välittömästi saatava muu etu. Vesilain perustelujen mukaan hankkeen toteuttamiskustannuksia ei otettaisi huomioon menetyksinä.

Luvan myöntämisen edellytykset eivät ole täyttyneet, joten lyhyempikään määräaikainen lupa ei ole tullut kysymykseen.

Kokemäen kaupunginhallitus ja Kokemäen kaupungin teknisen osaston osastopäällikkö kaupungin ympäristönsuojeluviranomaisena ovat antaneet valituksen johdosta saman sisältöiset vastineet, joissa on todettu, että hakemuksen mukainen lupa ottaa maa-aineksia voidaan myöntää. Lisäksi on tuotu esiin seuraavaa:

Järilänvuoren pohjavesialueen tilanteessa ei ole tapahtunut isoja muutoksia sen jälkeen, kun lupahakemuksesta on annettu lausunnot Etelä-Suomen aluehallintovirastolle. On kaksi seikkaa, joilla voi olla merkitystä

valituksenalaisen asian ratkaisua harkitessa ottamatta kantaa siihen, mikä on näiden seikkojen vaikutus asiassa tehtävään ratkaisuun.

Parhaillaan lausuntokierroksella on Kokemäenjokilaakson veden hankinnan alueellinen kehittämissuunnitelma ajanjaksolle 2020–2040, jossa on esitetty, että suunnittelualan kuntien vedenhankinta perustuu tulevaisuudessa Järilänvuoren pohjavesialueella tuotettavaan tekopohjaveteen.

Valituksessa on esitetty eriävä näkemys vuosien 1998–2004 välillä Järilänvuoren pohjavesialueelle rakennetun kahden tutkimuskaivon statuksesta vedenottamoiden lähisuojavyöhykkeen määrittelyssä.

Harjavallan kaupunginhallitus ja Harjavallan tekninen lautakunta ovat antaneet valituksesta saman sisältöiset vastineet, joissa on todettu seuraavaa:

Eurajoen ja Nakkilan kunnat sekä Harjavallan, Kokemäen, Porin ja Ulvilan kaupungit, Varsinais-Suomen ELY-keskus ja Satakunnan liitto ovat teettäneet yhdessä Kokemäenjokilaakson vedenhankinnan kehittämisen yleissuunnitelman, jonka tavoitteena on turvata alueen vedensaanti pitkälle tulevaisuuteen, sekä löytää mahdolliset yhteistyömahdollisuudet Etelä-Satakuntaan sekä pohjoisen Satakunnan ja luoteisen Pirkanmaan alueille valmistuneissa vedenhankinnan kehittämissuunnitelmissa esitettyjen ratkaisumallien kanssa. Suunnittelutyö valmistui 29.1.2021.

Kyseisen suunnitelman suunnitelmaratkaisun vedenhankinta perustuu pohjaveteen. Esitetyssä ratkaisussa muun muassa Järilänvuorelle tullaan rakentamaan tekopohjavesilaitos sekä jakelua varten uusia siirtoyhteyksiä Eurajoelle ja Kokemäki–Pori välille. Harjavallan ja Kokemäen nykyiset vedenottamot, jotka sijaitsevat Järilänvuoren pohjavesialueella jäävät varavedenottamoiksi. Tekopohjavesihankeeseen on mahdollista ottaa mukaan muun muassa Rauma, Eura ja Laitila sekä runsaasti vettä tarvitsevaa teollisuutta. Aikataulu on laadittu siten, että tekopohjavesilaitoksen rakentaminen olisi 2030–2040 välisenä ajankohtana.

Suunnitelma ja suunnitelmaratkaisu ovat tällä hetkellä vielä lausuntokierroksella.

Kokemäenjokilaakson vedenhankinnan kehittämisen yleissuunnitelmasta huolimatta, Harjavallan kaupunki etsii aktiivisesti uusia paikkoja vedenottamoille / pohjavesikaivoille Järilänvuoren pohjavesialueelta, jotta se voisi turvata asukkailleen talousveden saannin Kokemäenjokilaakson vedenhankinnan kehittämisen yleissuunnitelman suunnitelmaratkaisun valmistumiseen saakka.

Harjavallan kaupungin suorittaman pitkäaikaisen pohjavesitarkkailun perusteella pohjaveden pinnankorkeus on laskenut Järilänvuoren pohjavesialueella 1–3 metriä 40 vuoden aikana. Pohjaveden pinnan korkeuteen on vaikuttanut ilmeisesti paitsi kuivatusojitukset myös orsivesikerrosten poistuminen, joita ilmentää myös orsiveden paikallinen kuivuminen ottoalueiden lähellä. Orsivesikerroksen muuttumisen vaikutuksia ei tunneta,

koska orsivesiolosuhteita ei ole alueella tutkittu. Myöskään ottoalueiden vaikutuksia pohjavesialueen tilaan ei tunneta, koska kattavat pohjavesitutkimustiedot niiltä puuttuvat.

Mikäli maa-ainesten ottaminen suunnitellulla alueella toteutuu, aiheuttaa se peruuttamatonta vahinkoa seudullisesti tärkeän vedenottoaikan käytettävyydelle. Haetun maa-ainesten ottoluvan mukaisesta toiminnasta aiheutuu tärkeän vedenhankintakäyttöön soveltuvan pohjavesialueen veden laadun tai antoisuuden vaarantuminen. Edelleen on huomioitava, että esitetty maa-ainesten ottotoiminta tulee sijoittumaan jo aikaisemmin Järilänvuorelle suunniteltua tekopohjavesilaitosta varten rakennettujen Lautaviidan vedenottoaivojen arvioidulle lähisuojavyöhykkeelle, noin 100 metrin etäisyydelle lähimmästä kaivosta. Kaivojen avulla on suoritettu laajamittaiset tekopohjavesitutkimukset, joiden perusteella on arvioitu alueen soveltuvan tekopohjaveden muodostamiseen ja pohjaveden ottamiseen.

Kaupunginhallituksen vastineessa on lisäksi edellytetty, että maa-aineksen ottolupaa myönnettäessä löydetään ratkaisu, joka turvaa sekä veden ottamisen että suurteollisuuden maa-ainestarpeet.

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus on antanut valituksesta vastineen, jossa on tuotu esiin seuraavaa:

Varsinais-Suomen ELY-keskus on hakemuksesta 25.11.2019 antamassaan lausunnossa todennut, että laaja-alainen maa-ainesten ottaminen Järilänvuoren pohjavesialueella aiheuttaa merkittävän riskin pohjavedelle. Hakemuksen tarkoittama maa-ainesten ottaminen kohdistuu tutkitulle tekopohjavesilaitoksen alueelle, jonka toteutumistavasta tai -aikataulusta ei ole kuitenkaan ollut vielä tarkempaa tietoa. ELY-keskus on pyytänyt huomioimaan luvan myöntämisen edellytyksiä arvioitaessa, että maanotto ei saa vaikeuttaa mahdollisen tulevan tekopohjavesilaitoksen toteuttamista. Vedenottosuunnitelmien turvaaminen voitaisiin ottaa huomioon esimerkiksi lyhentämällä luvan voimassaoloaika (korkeintaan viideksi vuodeksi), edellyttämällä maisemoinnin toteuttamista vaiheittain tai pienentämällä ottamisaluetta, mikäli luvan myöntämisedellytysten muutoin katsotaan täyttyvän.

ELY-keskus on täydentänyt lausuntoaan 29.5.2020 lähettämällä aluehallintovirastolle tiedoksi Järilänvuoren vedenottotutkimuksia tekevän konsultin uuden pohjavesiolosuhteita koskevan selvityksen, joka koski suunnitellun tekopohjavesilaitoshankkeen tutkittujen vedenottoaikkojen vaikutusaluetta. Arviota tutkittujen vedenottoaikkojen mahdollisesta vaikutusalueesta voidaan pitää suuntaa antavana arviona myös Sorasonette-kiinteistön sijainnista suunnitellun tekopohjavesilaitoksen alueella ja sen tutkittujen vedenottoaikkojen vaikutusalueella.

Etelä-Suomen aluehallintoviraston 5.11.2020 tekemän päätöksen jälkeen Järilänvuoren pohjavesialueelle suunnitellun tekopohjavesilaitoshankkeen suunnitteluajankäyttö on edelleen tarkentunut. Eurajoen ja Nakkilan kuntien sekä Harjavallan, Kokemäen, Porin ja Ulvilan kaupunkien vesihuoltolaitosten

ja -yhtiöiden ja Varsinais-Suomen ELY-keskuksen yhdessä teettämä Kokemäenjokilaakson vedenhankinnan alueellinen kehittämissuunnitelma on julkaistu 4.3.2021 (suunnitelman laatija Sweco Infra & Rail Oy) ja siitä on pyydetty muun muassa kuntien, vesihuoltolaitosten sekä maakuntaliittojen lausuntoja. Kehittämissuunnitelmassa on esitetty tekopohjavesilaitoksen rakentamista Järilänvuoren pohjavesialueelle suunnitelmaratkaisun kolmannessa vaiheessa (10–20 vuoden kuluessa). Tekopohjavesilaitoksen vaikutukset arvioidaan alueella käynnistettävien uusien tutkimusten ja alueella jo 1990-luvulla ja 2000-luvun alussa tehtyjen tutkimusten (muun muassa esikäsittelykokeet, imeytyskokeet ja pumppaukset jo rakennetuista kaivoista) vedenottoluvan hakemisen ja ympäristövaikutusten arviointimenettelyn yhteydessä.

Etelä-Suomen aluehallintoviraston päätöksessä on perustellusti otettu huomioon soranoton riskit pohjavesiolosuhteille, pohjavesimuodostuman käyttö yhdyskuntien vedenhankinnassa, käytettävissä olevat tiedot tutkituista mahdollisista uusista vedenottoaikoista ja alueen arvioitu soveltuvuus tekopohjaveden muodostamiseen. Soranotosta saatavaa hyötyä ei voida pitää huomattavana verrattuna yleiselle edulle koituviin menetyksiin, jos pohjavesialueen hyväksikäyttömahdollisuudet vedenhankintaan heikkenevät.

Satakuntaliitto on antanut valituksesta vastineen, jossa on todettu seuraavaa:

Satakuntaliitto on kiinnittänyt Etelä-Suomen aluehallintovirastolle antamassaan lausunnossaan huomiota Satakunnan maakuntakaavassa sekä Satakunnan vaihemaakuntakaavassa 1 ja 2 esitettyihin varauksiin, joita ei kaikilta osin ollut esitetty ja otettu huomioon lausunnolla olleessa ottamissuunnitelmassa. Ottamissuunnitelmassa (18.12.2019) ei ollut esitetty esimerkiksi Satakunnan maakuntakaavassa osoitettu uutta tekopohjavesilaitosta osoittavaa merkintää (et-v1), joka sijoittuu suunnitellun ottamisalueen eteläpuolelle. Merkinnällä et-v1 osoitetaan vesihuollon kannalta tärkeä uusi tekopohjavesilaitos. Alueella on voimassa maankäyttö- ja rakennuslain 33 §:n mukainen rakentamisrajoitus. Lisäksi Satakuntaliitto totesi, että lausunnolla olevassa hakemuksessa ei ollut arvioitu maa-ainesten ottamistoiminnan vaikutuksia Satakunnan maakuntakaavassa osoitetun tekopohjavesilaitoksen toteuttamiseen.

Edellä esitetyn lisäksi Satakuntaliitto on edellyttänyt lausunnossaan, että Satakunnan maakuntakaavassa osoitetun tekopohjavesilaitoksen (et-v1) toteuttamisedellytykset turvataan todeten samalla, että toistaiseksi tekopohjavesilaitoksen toteuttamiseksi ei ole laadittu tarkempia suunnitelmia ja, että ilman niitä on vaikea ottaa kantaa yksityiskohtiin. Lisäksi Satakuntaliitto on todennut, että pohjavesivarojen hyötykäytön kehittämistä on Satakuntaliiton käsityksen mukaan selvitetty viimeksi vuonna 2015 valmistuneessa selvityksessä Pohjavesivarat aktiiviseen hyötykäyttöön eteläisessä Satakunnassa ja Laitilassa, Elinvoimaa alueelle 8/2015.

Etelä-Suomen aluehallintovirastolle antamassaan lausunnossa Satakuntaliitto on todennut myös, että Varsinais-Suomen ELY-keskus antanee omissa asiantuntijalausunnossaan tarkemman kannanoton uuden

tekopohjavesilaitoksen (et-v1) toteuttamiseen liittyvistä näkökohdista ja toteuttamisedellytyksistä sekä pohjavesialueen laadun ja muodostumisen turvaamisesta lausunnolla olevan maa-ainesten ottohankkeen osalta.

Mikäli Vaasan hallinto-oikeus kumoo Etelä-Suomen aluehallintoviraston päätöksen ja palauttaa asian uudelleen käsittelyyn Satakuntaliitto on pitänyt tärkeänä, että hakemusta koskevaa ottamissuunnitelmaa täydennetään kaavatilannetta koskevien tietojen osalta ja että ottamissuunnitelmassa otetaan huomioon voimassa olevat Satakunnan maakuntakaavassa ja Satakunnan vaihemaakuntakaavassa 2 osoitetut varaukset. Ottamissuunnitelmassa on muun muassa arvioitava maa-ainesten ottamistoiminnan vaikutuksia Satakunnan maakuntakaavassa osoitetun tekopohjavesilaitoksen (et-v1) mahdolliseen toteuttamiseen. Arvioinnissa on hyvä ottaa huomioon olemassa olevat kehittämissuunnitelmat ja niissä esitetyt aikataulut.

Harjavallan kaupungin ympäristönsuojeluviranomaiselle on varattu mahdollisuus vastineen antamiseen. Vastinetta ei ole annettu.

Maanrakennus Jouko Kärkkäinen Oy on antanut vastaselityksen Etelä-Suomen aluehallintoviraston lausunnosta sekä Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen, Harjavallan teknisen lautakunnan ja Satakunnan liiton vastineista. Vastaselityksessä on toistettu valituksessa lausuttua ja todettu lisäksi muun ohella seuraavaa:

Intressivertailulla ei ole tässä hankkeessa ja lupahakemuksessa merkitystä eikä sitä ole tarpeen käyttää lupaharkinnan perusteena. Hanke ei loukkaa yleistä etua eikä vaaranna pohjavesialueen käyttökelpoisuutta vedenhankinnassa eikä pohjavesimuodostuman hyvää kemiallista ja määrällistä tilaa.

Harjavallan teknisten palveluiden vastineen osalta on todettu, että Järilänvuoren pohjavesialue on noin 13 kilometriä pitkä pohjavesiesiintymä, joka ulottuu pohjoisessa Kokemäenjokeen saakka. Pohjavesialueella on ympäristöhallinnon pohjavesitietojärjestelmän mukaan yhteensä 130 pohjaveden havaintopaikkaa. Kaikissa yli 30 vuotta tarkkailun piirissä olleissa havaintopaikoissa on pohjaveden pinnan vaihteluväli yli 1 metrin ja suurimmillaan vaihteluväli on 3,7 metriä. Muutokset pohjaveden pinnan tasosta aiheutuvat Hiihtenharjun, Järilänvuoren ja Santamaan vedenottamoiden käyttönotosta. Teknisten palveluiden esille tuomat kuivatusojitukset aiheuttavat pohjaveden pinnan tason pysyvää laskua. On kuitenkin epätodennäköistä, että ojituksia olisi tehty 1980- ja 1990-luvun taitteessa niin massiivisesti, että ne olisivat aiheuttaneet pohjaveden pinnan laskun. Orsivesimuodostuman häviäminen ei lisää eikä vähennä muodostuvan pohjaveden määrää. Soran ottaminen ei aiheuta pohjaveden pinnan laskua.

Hallinto-oikeuden ratkaisu

Hallinto-oikeus hylkää valituksen.

Perustelut

Sovellettuja oikeus- ja viranomaisohjeita

Vesilain 3 luvun 4 §:n 1 momentin mukaan lupa vesitaloushankkeelle myönnetään, jos:

- 1) hanke ei sanottavasti loukkaa yleistä tai yksityistä etua; tai
- 2) hankkeesta yleisille tai yksityisille eduille saatava hyöty on huomattava verrattuna siitä yleisille tai yksityisille eduille koituviin menetyksiin.

Vesilain 3 luvun 5 §:n 1 momentin mukaan lupa-asiaa ratkaistaessa on otettava huomioon asemakaava. Lisäksi on otettava huomioon, mitä maankäyttö- ja rakennuslaissa säädetään maakuntakaavan ja yleiskaavan oikeusvaikutuksista.

Vesilain 3 luvun 6 §:n 1 momentin mukaan luvan myöntämisen edellytyksiä harkittaessa vesitaloushankkeesta yleiselle edulle aiheutuvia hyötyjä ja menetyksiä arvioidaan yleiseltä kannalta. Arvioinnissa voidaan käyttää rahaa arvoa, jos hyödyn tai menetyksen suuruus voidaan määrittää rahassa.

Pykälän 2 momentin mukaan arvioinnissa on muun ohessa otettava huomioon, mitä vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain mukaisessa vesienhoitosuunnitelmassa ja merenhoitosuunnitelmassa on esitetty hankkeen vaikutusalueen vesien tilaan ja käyttöön liittyvistä seikoista.

Vesilain 3 luvun 7 §:n 1 momentin mukaan luvan myöntämisen edellytyksiä harkittaessa vesitaloushankkeesta saatavana yksityisenä hyötynä otetaan huomioon maa- tai vesialueen tai muun omaisuuden tuottavuuden tai käytettävyyden parantumisesta aiheutuva omaisuuden käyttöarvon lisääntyminen sekä hankkeen toteuttamisesta välittömästi saatava muu etu.

Vesilain 3 luvun 7 §:n 2 momentin mukaan hankkeesta aiheutuvana yksityisenä menetyksenä otetaan huomioon:

- 1) hakijalle myönnettävät käyttö- tai lunastusoikeudet;
- 2) kustannukset sellaisista vahingoista ja käyttöoikeuksista, joista hakija on hankkeen toteuttamiseksi erikseen sopinut asianosaisen kanssa, ja vastaavassa tarkoituksessa hakijalle vapaaehtoisesti luovutettujen alueiden hankkimiskustannukset; sekä
- 3) muut hankkeeseen osallistumattomalle taholle ja tässä laissa tarkoitettulle ojituksen passiiviosakkaalle aiheutuvat menetykset.

Vesilain 11 luvun 17 §:n mukaan asian ratkaisevan viranomaisen on tutkittava asiassa annetut lausunnot ja tehdyt muistutukset sekä lupa-asiassa luvan myöntämisen edellytykset.

Pykälän toisen momentin mukaan lupa-asiassa lupa myönnetään, jos hanke täyttää tässä laissa ja sen nojalla annetuissa asetuksissa säädetyt vaatimukset.

Maankäyttö- ja rakennuslain 32 §:n 2 momentin mukaan viranomaisten on suunnitellessaan alueiden käyttöä koskevia toimenpiteitä ja päättäessään niiden

toteuttamisesta otettava maakuntakaava huomioon, pyrittävä edistämään kaavan toteuttamista ja katsottava, ettei toimenpiteillä vaikeuteta kaavan toteuttamista.

Ympäristöministeriön julkaisu 2020:24,
Maa-ainesten ottaminen: Opas maa-ainesten kestäväan käyttöön.

Asiassa saatu selvitys

Maanrakennus Jouko Kärkkänen Oy on 11.3.2019 Etelä-Suomen aluehallintovirastossa vireille panemassaan ja myöhemmin täydentämässään hakemuksessa hakenut vesilain mukaista lupaa maa-ainesten ottamiseen kiinteistöltä Sorasonette (271-444-2-88) Kokemäen kaupungissa. Hankkeen tarkoituksena on ottaa maa-ainesta noin 550 000 kiintokuutiometriä kymmenen vuoden aikana. Hankekiinteistön pinta-ala on 18,4 hehtaaria ja ottamisalueen pinta-ala 12,4 hehtaaria. Kokemäen ympäristölautakunta on 24.9.2008 myöntänyt kiinteistön länsiosaan maa-ainesten ottamisluvan, jonka voimassaolo on päättynyt 31.10.2018. Ottamistoimintaa on ollut noin 5,6 hehtaarin suuruisella alueella. Muilta osin kysymys on uudesta maa-ainesten ottamisalueesta.

Suunniteltu ottamisalue sijaitsee Järilänvuoren 1-luokan pohjavesialueen (0207951) pohjaveden muodostumisalueella. Pohjavesialueen kokonaispinta-ala on 24,03 km² ja muodostumisalueen pinta-ala on 15,67 km². Alueella on arvioitu muodostuvan pohjavettä noin 10 000 m³ /d. Pohjaveden päävirtaussuunta on kaakosta luoteeseen. Pohjavesi purkautuu Kokemäenjokeen Lammaistenkosken alapuolella. Pohjavedenpinta Järilänvuoren pohjavesialueella on 14–20 metrin syvyydellä maanpinnasta tasolla +30–33 metriä. Harjun reunaosissa on lisäksi orsivesikerroksia, jotka ovat tasolla +43–44,5 metriä. Järilänvuoren 1-luokan pohjavesialue on osoitettu Satakunnan maakuntakaavassa pohjavesialuetta kuvaavalla merkinnällä pv. Kaavamääräyksen mukaan alueen suunnittelussa on otettava huomioon pohjaveden laadun ja muodostumisen turvaaminen.

Haetun ottamisalueen lähellä olevassa havaintoputkessa pohjaveden korkeus on vaihdellut vuosina 2016–2017 välillä +27,77...+28,22 m. Huhtikuussa 2019 pohjaveden korkeus on hankealueen luoteispuolella sijaitsevassa havaintoputkessa HP2 ollut +27,60 m ja hankealueen eteläpuolella sijaitsevassa havaintoputkessa P4 +28,54 m. Elokuussa 2019 pohjavesi on hankekiinteistöllä olevassa havaintoputkessa T12 ollut korkeudella +27,90 m. Ottamisalueella maanpinnan korkeus vaihtelee välillä +33...+62 metriä (N2000). Suunniteltu ottamiskorkeus on noin +34 ottamisalueen länsiosassa ja +45 ottamisalueen itäosassa. Ottamisalueen poikki kulkee kaakko-luode suuntainen pohjavettä pidättävä diabaasijuoni, jonka takia pohjaveden pinnan korkeus ottamisalueen itäosassa diabaasikynnyksen itäpuolella on selvästi länsiosaa korkeammalla. Hakemuksessa esitetyn mukaan alueelle jätetään vähintään neljän metrin paksuinen maakerros pohjaveden suojaamiseksi.

Suurin osa haetusta ottamisalueesta on sora-alueita. Alueen pintamaa koostuu noin 0,3 metrin paksuisesta humuskerroksesta, jonka alapuolella on hiekkaa ja soraa. Hakemuksessa esitetyn mukaan alueelta poistetaan pintamaa ottamistoiminnan edetessä. Pintamaata poistetaan noin 6,8 hehtaarin kokoiselta alueelta. Harjun karkearakeinen ydinvyöhyke kulkee ottamisalueen poikki alueen keskiosassa. Sadevedet ja lumen sulamisvedet imeytyvät maaperään. Alueen ympäristö on mäntyvaltaista havumetsää. Ottamisalueen ympärillä olevat kiinteistöt ovat sekä metsätalouskäytössä että maa-ainesten ottotoiminnassa. Suunnitellulta ottamisalueelta puustoa on jo osittain poistettu.

Kokemäen-Saaristomeren-Selkämeren vesienhoitosuunnitelmassa vuosille 2016–2021 vesienhoidon tavoitteena on vesien hyvän tilan saavuttaminen ja hyvän tilan ylläpitäminen. Järilänvuoren pohjavesialue on luokiteltu vesienhoitosuunnitelmassa riskialueeksi, jonka pohjaveden kemiallinen tila on huono johtuen pohjavesialueen luoteispään teollisuudesta. Pohjavesialueen määrällinen tila on luokiteltu hyväksi. Järilänvuoren soranottamisalueiden kohdalla pohjaveden laatu on vedenhankintaan soveltuvaa ja täyttää pohjavedelle asetetut ympäristölaatumormit. Soranotto on arvioitu kohtalaisen suureksi riskiksi pohjavesialueelle ja toimenpideohjelmassa on suositeltu muun muassa soranoton yleissuunnitelman laatimista.

Pohjavesialueella sijaitsevat Harjavallan kaupungin omistuksessa olevat Järilänvuoren ja Hiittenharjun pohjavedenottamot sekä Nakkilan kunnan omistuksessa oleva Santamaan pohjavedenottamo. Vedenottamoille on määrätty yhteinen kauko- ja lähisuojavyöhyke sekä omat vedenottamoalueet ja annettu suoja-alueääräykset. Suunniteltu ottamisalue sijoittuu kyseisten ottamoiden kaukosuojavyöhykkeelle. Haetun ottamisalueen etäisyys Santamaan pohjavedenottamoon on noin yksi kilometri, Järilänvuoren pohjavedenottamoon noin 1,5 kilometriä ja Hiittenharjun pohjavedenottamoon noin 2,2 kilometriä. Pohjavesi virtaa hankealueelta kohti vedenottamoita.

Järilänvuoren pohjavesialueella on vuosina 1998–2004 tehty tutkimuksia ja selvityksiä tekopohjavesilaitoksen perustamisesta. Tutkimusten yhteydessä on asennettu kaksi vedenottokaivoa (Lautaviidan tutkimuskaivot K1 ja K2). Kaivojen sijainnin suunnittelussa on huomioitu niiden toimiminen mahdollisen tekopohjavesilaitoksen varsinaisina tuotantokaivoina. Kaivo K2 on pohjaveden virtaussuunnassa välittömästi haetun ottamisalueen alapuolella noin 120 metrin etäisyydellä ottamisalueen reunasta pohjoiseen. Lisäksi ottamisalue sijaitsee osittain selvitysten yhteydessä tutkitulla mahdollisella tekopohjaveden imeytysalueella.

Mahdollinen Järilänvuoren pohjavesialueelle rakennettava tekopohjavesilaitos on huomioitu Satakunnan maakuntakaavassa, jossa haetun ottamisalueen läheisyydessä sen eteläpuolelle on maakuntakaavassa osoitettu vesihuollon kannalta tärkeä uusi tekopohjavesilaitos merkinnällä et-v1. Maakuntakaavassa on lisäksi merkinnät ohjeellisesta yhdysvesijohdosta ottamisalueen länsipuolella sekä itäpuolella yhdysvesijohdon yhteystarvetta osoittava merkintä.

Suomen Pohjavesitekniikka Oy on keväällä 2020 Harjavallan kaupungin toimeksiannosta laatinut arvion edellä viitattujen kaivojen K1 ja K2 arvioidusta lähisuojavaöhykkeestä. ELY-keskus on 29.5.2020 lausunnon täydennyksenä toimittanut kyseisen 25.5.2020 päivätyn selvityksen aluehallintovirastolle. Kaivojen K1 ja K2 lähisuojavaöhykkeen laajuuden arviointi on kyseisessä selvityksessä perustunut alueen maaperä- ja pohjavesitutkimuksiin ja pohjaveden virtausmallinnukseen. Arvio on tehty virtausmallin avulla tilanteesta, jossa kaivoista otetaan yhteensä 5 000 m³ /d pohjavettä. Laaditun arvion ja siinä käytettyjen lähtötietojen ja oletusten perusteella pääosa suunnitellusta 12,4 hehtaarin ottamisalueesta sijaitsee kaivojen K1 ja K2 arvioidulla lähisuojavaöhykkeellä.

Oikeudellinen arviointi

Hallinto-oikeudessa on luvan hakijan valituksen johdosta ratkaistavana, onko aluehallintovirasto voinut esittämillään perusteilla hylätä yhtiön maa-ainesten ottamista koskevan hakemuksen. Hallinto-oikeudessa on valituksessa esiin tuodun johdosta erityisesti arvioitavana haetun ottamisalueen läheisyyteen sijoittuvien tutkittujen vedenottoaikojen ja niille laskennallisesti arvioidun lähisuojavaöhykkeen merkitys vesilain mukaisessa lupaharkinnassa.

Edellä sovelletuissa oikeusohjeissa viitatus vesilain 11 luvun 17 §:n mukaisesti lupa-asian ratkaisevan viranomaisen on päätösharkinnassaan tutkittava sille lupa-asiaa annettujen lausunnot sekä arvioitava niiden merkitys luvan myöntämisen edellytysharkinnassa. Vesitalouslupa myönnetään, jos hanke täyttää vesilaissa ja sen nojalla annetuissa asetuksissa säädetyt vaatimukset. Lupa-asiaa annettujen lausunnot täydennyksineen eivät ole lupaharkinnassa aluehallintovirastoa oikeudellisesti sitovia.

Aluehallintovirasto ratkaisee maa-ainesten ottamiselle vesilaissa säädetyt edellytykset tapauskohtaisesti ottaen huomioon muun ohella annetut lausunnot sekä maa-ainesten ottamisesta pohjavedelle ja vedenotolle aiheutuvat riskitekijät kokonaisuudessaan siten, että arviointi perustuu olemassa olevaan tietoon kunkin kyseessä olevan hankkeen yksilöllisistä olosuhteista, kuten alueen pohjavesiolosuhteista ja muista lupaharkinnan kannalta ratkaisevista seikoista. Aluehallintoviraston päätös ei siten ole lainvastainen sillä valituksessa esitetyllä perusteella, että aluehallintovirasto olisi ratkaissut lupa-asian vastoin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ja kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen lupahakemuksesta antamia lausuntoja.

Nyt kyseessä oleva hanke sijoittuu Järilänvuoren 1-luokan pohjavesialueen pohjaveden muodostumisalueelle sekä Hiittenharjun, Santamaan ja Järilänvuoren pohjavedenottamoiden kaukosuojavaöhykkeelle. ELY-keskuksen 29.5.2020 toimittaman lausunnon täydennyksen mukaan suunnitellun ottotoiminnan hankealueen länsiosa sijaitsee vedenottoa varten tutkittujen kaivojen arvioidulla lähisuojavaöhykkeellä sekä osittain tutkitulla pohjaveden imeytysalueella. Asiassa saadun selvityksen mukaan noin puolet suunnitellun ottamisalueen pinta-alasta on luonnontilassa. On yleisesti tiedossa, että luonnontilaisen pintakerroksen ja kasvillisuuden poistaminen

lisäävät pohjaveden likaantumiseriskiä, veden haitta-ainepitoisuuksia sekä pohjaveden pinnan korkeuden vaihteluita. Lisäksi asiassa saadun selvityksen mukaan hakemuksessa kuvattu maa-ainesten ottamisalue on mahdollisten pohjavesivaikutusten kannalta keskeisellä sijainnilla, keskellä kyseisen harjumuodostuman vettä hyvin johtavaa karkearakenteista ydinvyöhykettä. Hakemuksen mukaisen ottamistoiminnan pohjavedelle ja yhdyskuntien vedenotolle aiheuttamaa riskiä on näissä olosuhteissa pidettävä niin merkittävänä, että vesilain 3 luvun 4 §:n 1 momentin 1 kohdan mukainen haitattomuusvaatimus ei täyty. Haetun vesitalousluvan myöntämisen edellytyksiä on näin ollen tullut arvioida vesilain 3 luvun 4 §:n 1 momentin 2 kohdassa säädetyn intressivertailun perusteella. Sanotun lainkohdan mukaan lupa vesitaloushankkeelle myönnetään, jos hankkeesta yleisille tai yksityisille eduille saatava hyöty on huomattava verrattuna siitä yleisille tai yksityisille eduille koituviin menetyksiin.

Muutoksenhakija on esittänyt, että hanke ei aiheuta vesienhoitosuunnitelman tilatavoitteiden vaarantumista. Vesilain 3 luvun 6 §:n 2 momentin mukaan hankkeen arvioinnissa on otettava huomioon, mitä vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain mukaisessa vesienhoitosuunnitelmassa ja merenhoitosuunnitelmassa on esitetty hankkeen vaikutusalueen vesien tilaan ja käyttöön liittyvistä seikoista. Järilänvuoren vedenhankinnan kannalta tärkeä pohjavesialue on vesienhoidossa arvioitu riskialueeksi ja alueen kemiallinen tila huonoksi johtuen pohjavesialueen luoteispään teollisuudesta. Hankealueen kohdalla pohjaveden laatu on vedenhankintaan soveltuvaa ja täyttää pohjavedelle asetetut ympäristölaatonormit. Kokemäenjoen-Saaristomeren-Selkämeren vesienhoitosuunnitelmassa vuosiksi 2016–2021 maa-ainesten ottamisen osalta toiminnan päämääränä on ollut nykyisen ja aiemman toiminnan aiheuttamien riskien ja haittojen vähentäminen. Maa-ainesten otossa pohjavesille riskiä aiheuttavat itse ottotoiminnan lisäksi sen oheistoiminnot, kuten kiviaineksen murskaus pohjavesialueella.

Asiasta saadun selvityksen perusteella hallinto-oikeus katsoo, että toteutuessaan hanke muodostaisi Järilänvuoren pohjavesialueella riskitekijän ja vaikeuttaisi vesienhoitosuunnitelmassa esitettyä pohjavesialueen riskien ja haittojen vähentämistä. Maa-ainesten ottamisen edellytykset on arvioitava tapauskohtaisesti ottaen huomioon maa-ainesten ottamisesta aiheutuvat riskitekijät kokonaisuudessaan siten, että arviointi perustuu olemassa olevaan tietoon pohjavesimuodostumasta ja sen merkitykseen vedenhankinnan kannalta sekä toiminnasta mahdollisesti pohjaveden laatuun ja määrään kohdistuviin vaikutuksiin. Näin ollen maa-ainesten ottamistoiminta tutkitun tekopohjaveden ottamispaikan kaivojen arvioidulla lähisuojavuohyhykkeellä vaarantaisi vesienhoitosuunnitelman tilatavoitteiden saavuttamisen. Myös Varsinais-Suomen ja Satakunnan vesienhoidon toimenpideohjelman vuosille 2022–2027 mukaan maa-aineksen otto ja jälkihoitamattomat ottamisalueet voivat olla riski pohjavedelle etenkin, jos maa-ainesten ottamisalueiden suhteellinen osuus pohjavesialueesta on suuri. Kokemäenjoen-Saaristomeren-Selkämeren vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelman vuosille 2022–2027 -osa 1 mukaan laaja-alaisen maa-ainesten oton seurauksena pohjaveden laatu voi heikentyä, koska maaperää ja pohjavettä suojaava maannoskerros

poistetaan ottamisalueelta. Myöskään vesienhoitosuunnitelma vuosille 2022-2027 ei siis anna aihetta arvioida asiaa toisin.

Edellä asiassa saadussa selvityksessä viitatus mukaisesti Järilänvuoren 1-luokan pohjavesialueella on ylikunnallinen, myös alueella voimassa olevassa Satakunnan maakuntakaavassa tunnistettu merkitys vedenhankinnan kannalta tärkeänä pohjavesialueena. Hiittenharjun, Järilänvuoren ja Santamaan pohjavedenottamoiden merkitys Harjavallan kaupungin ja Nakkilan kunnan vedenhankinnassa on merkittävä, eikä ottamoista otettavaa pohjavettä voi kuntien asiassa antamien selvitysten mukaan korvata lyhyellä aikavälillä ilman talousveden jakeluhäiriötä. Kokemäenjokilaakson alueellisen kehittämissuunnitelman (dnro VARELY/1948/2020) suunnitelmaratkaisun vedenhankinta perustuu tekopohjaveteen. Järilänvuorelle mahdollisesti rakennettava tekopohjavesilaitos on kyseisessä suunnitelmaratkaisussa merkittävässä osassa alueen vedenhankinnan kokonaisratkaisua. Suunniteltu maa-ainesten ottaminen sijoittuisi alueelle, joka on Satakunnan maakuntakaavassa osoitetun mahdollisen tekopohjavesilaitoksen läheisyydessä osin alustavasti suunnitellulla tekopohjaveden imeytysalueella ja jo olevien vedenottokaivojen K1 ja K2 läheisyydessä.

Edellä asiassa saadussa selvityksessä todetun mukaisesti Järilänvuoren pohjavesialueella on hakemuksen käsittelyhetkellä kolme käytössä olevaa pohjavedenottamoita, joille on määrätty vesioikeudelliset suoja-alueet ja suoja-alueääräykset. Suunniteltu ottamisalue sijoittuu ottamoiden kaukosuojavyöhykkeelle. Pohjavesi virtaa hankealueelta kohti vedenottamoita. Tekopohjavesihankkeen selvitystyön yhteydessä on asennettu kaksi tutkimuskaivoa K1 ja K2, joille on lupamenettelyn aikana Harjavallan kunnan toimeksiannosta selvitetty laskennallinen lähisuojavao-ohyke. Hallinto-oikeus toteaa, että kyseiset tutkimuskaivot K1 ja K2 rinnastuvat valituksenalaisessa lupaharkinnassa pohjavedenottamoihin siitä huolimatta, ettei niissä hakemuksen käsittelyhetkellä ole vedenottoa ja ettei mahdollista vedenottoa ja sen määrää ole ympäristöllisissä lupamenettelyissä ratkaistu. Merkitystä lupaharkinnassa on sen sijaan tullut antaa sille, että kyseiset kaivot ovat asiassa saadun selvityksen mukaan vedenottoon hyvin soveltuvia ja että niillä saattaa olla lähitulevaisuudessa merkitystä tekopohjavesilaitoksen tuotantokaivona ja myös nykyisessä tilanteessa, mikäli vedenottoa joudutaan kyseisellä vedenhankinnan kannalta tärkeällä pohjavesialueella hajauttamaan tai poikkeustilanteessa uudelleenjärjestelemään.

Järilänvuoren pohjavesialueen vesioikeudellisessa suoja-aluepäätöksessä on edellä todetun mukaisesti määrätty lähisuoja-alue vain käytössä oleville talousveden pohjavedenottamoille. Valituksessa viitattu Suomen Pohjavesiteknikka Oy:n laatima asiantuntija-arvio tutkittujen vedenottokaivojen K1 ja K2 laskennallisesta lähisuoja-alueesta ja sen laskennallisesta ulottuvuudesta tietyllä kyseisessä selvityksessä arvioidulla vedenottomäärällä antaa osaltaan tietoa haetun ottamisalueen pohjavesiolosuhteista. Hallinto-oikeus katsoo, ettei asiassa ole ilmennyt seikkoja, joiden perusteella lupaviranomaiselle toimitettua asiantuntijaselvitystä ja sen oikeellisuutta olisi syytä epäillä. Kun aluehallintovirasto on lupamenettelyn aikana lisäksi varannut yhtiölle

tilaisuuden antaa selitys kyseisestä selvityksestä, asiassa ei ole ilmennyt seikkoja, joiden vuoksi kyseistä asiantuntijaselvitystä ei olisi voitu ottaa päätöksenteossa huomioon. Tutkittujen pohjavesikaivojen arvoidulle lähisuojavyöhykkeelle on siten voitu lupaharkinnassa antaa merkitystä arvioitaessa hakemuksen mukaisesta maa-ainesten ottamisesta aiheutuvia vaikutuksia ja riskejä pohjavedelle ja yhdyskuntien vedenhankinnalle.

Hallinto-oikeus katsoo kuten aluehallintovirasto, että valituksenalaisesta hankkeesta saatavat hyödyt koituisivat ainoastaan yksityiselle edulle luvan hakijan kiinteistön käyttöarvon lisääntymisenä ja kiviaineshuollon raaka-aineen myynnistä saatavana välittömänä taloudellisena hyötynä. Yhtiön hakemuksessa taikka valituksessa ei ole esitetty sellaisia vesilain 3 luvun 6 §:ssä säädettyjä seikkoja, jotka voitaisiin intressipunninnassa ottaa huomioon vesitaloushankkeesta yleiselle edulle aiheutuvana hyötynä. Intressipunninnassa ei siten ole mahdollista huomioida valituksessa esitetyllä tavalla hanketta puoltavina seikkoina hankkeen toteutumatta jäämisestä yhtiölle aiheutuvia mahdollisia taloudellisia menetyksiä taikka yhtiölle ja alueen yrityksille hankkeen toteutumatta jäämisestä aiheutuvaa hankaluutta joko toimittaa jo luvattuja maa-ainestoimituksia taikka hankkia vastaava raaka-aine jostakin toisaalta.

Edellä todetun perusteella hankkeesta yksityisille eduille saatava hyöty ei ole huomattava verrattuna hankkeesta pohjaveden laadulle ja pohjaveden käyttämiselle yhdyskuntien vedenhankinnassa aiheutuvaan riskiin nähden, mistä syystä hakemus on tullut hylätä.

Hallinto-oikeus katsoo, kuten aluehallintovirasto, että kun luvan myöntämisen edellytykset hakemuksessa kuvatulle ottamistoiminnalle eivät ole täyttyneet, hakemus on tullut kokonaisuudessaan hylätä.

Edellä esitetyin perustein hallinto-oikeus hylkää valituksen.

Sovelletut oikeusohjeet

Perusteluissa mainitut

Julkinen kuulutus

Päätös on annettu julkisella kuulutuksella.

Päätöksestä ilmoittaminen

Kokemäen kaupunginhallituksen on viipymättä julkaistava tieto tätä päätöstä koskevasta kuulutuksesta yleisessä tietoverkossa kuntalain 108 §:n mukaisesti. Tiedon kuulutuksen julkaisemisesta tulee olla nähtävillä vähintään sen ajan, jonka kuluessa päätökseen voi hakea muutosta valittamalla.

Muutoksenhaku

Tähän päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. Valituskirjelmä on toimitettava korkeimpaan hallinto-oikeuteen 30 päivän kuluessa hallinto-oikeuden päätöksen tiedoksisaannista eli viimeistään **02.12.2022**.

Valitusosoitus on liitteenä HallJK (01.20).

Hallinto-oikeuden kokoonpano

Asian ovat ratkaisseet lainoppineet hallinto-oikeustuomarit Janne Marttila ja Jaana Nyman sekä luonnontieteiden alan hallinto-oikeustuomari Juha Väisänen.

Esittelijä Maiju Sulin

Tämä päätös on sähköisesti varmennettu hallinto-oikeuden asianhallintajärjestelmässä.

Jakelu

Päätös ja maksu	Maanrakennus Jouko Kärkkäinen Oy, oikeudenkäyntimaksu 260 euroa (<i>Oikaisuvaatimusohje ilmenee hallinto-oikeuden päätöksen oikeudenkäyntimaksua koskevasta liitteestä.</i>)
Jäljennös maksutta	Kokemäen kaupunginhallitus Kokemäen ympäristölautakunta Harjavallan kaupunginhallitus Harjavallan tekniset palvelut Harjavallan kaupungin ympäristönsuojeluviranomainen Satakuntaliitto Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus / Ympäristö ja luonnonvarat Etelä-Suomen aluehallintovirasto, Ympäristölupavastuualue Suomen ympäristökeskus

Tuomioistuimen yhteystiedot

Vaasan hallinto-oikeus
Korsholmanpuistikko 43, 4 krs (PL 204), 65101 Vaasa
Sähköposti: vaasa.hao@oikeus.fi
Puh.: 029 56 42780

Hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalvelu:
<https://asiointi2.oikeus.fi/hallintotuomioistuimet>

Henkilötietojen käsittelyyn ja tietosuojaan liittyvät tiedot ovat saatavilla
<https://oikeus.fi/hallintooikeudet/vaasanhallinto-oikeus/fi/>

VALITUSOSOITUS

Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla **korkeimpaan hallinto-oikeuteen** kirjallisella valituksella, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

Valitusluvan myöntämisen perusteet

Oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 111 §:n 1 momentin mukaan valituslupa on myönnettävä, jos:

- 1) lain soveltamisen kannalta muissa samanlaisissa tapauksissa tai oikeuskäytännön yhtenäisyyden vuoksi on tärkeitä saattaa asia korkeimman hallinto-oikeuden ratkaistavaksi;
- 2) asian saattamiseen korkeimman hallinto-oikeuden ratkaistavaksi on erityistä aihetta asiassa tapahtuneen ilmeisen virheen vuoksi; tai
- 3) valitusluvan myöntämiseen on muu painava syy.

Valituslupa voidaan myöntää myös siten, että se koskee vain osaa muutoksenhaun kohteena olevasta hallinto-oikeuden päätöksestä.

Valitusaika

Hallinto-oikeuden päätös on annettu julkisella kuulutuksella. Päätös on julkaistu hallinto-oikeuden verkkosivuilla päivänä, joka ilmenee päätöksen ensimmäiseltä sivulta. Päätöksen katsotaan tulleen asianomaisen tietoon seitsemäntenä päivänä kuulutuksen julkaisemisajankohdasta. Valitus on tehtävä **30 päivän kuluessa** hallinto-oikeuden päätöksen tiedoksisaannista, sitä päivää lukuun ottamatta.

Valituksen sisältö

- Valituksessa, johon on sisällytettävä valituslupahakemus, on ilmoitettava
- valittajan nimi ja yhteystiedot mukaan lukien se postiosoite ja mahdollinen muu osoite, johon oikeudenkäyntiin liittyvät asiakirjat voidaan lähettää (prosessiosoite); jos valittajan puhevaltaa käyttää hänen laillinen edustajansa tai asiamiehensä, on valituksessa mainittava myös tämän yhteystiedot
 - päätös, johon haetaan muutosta (valituksen kohteena oleva päätös)
 - peruste, jolla valituslupaa pyydetään, sekä syyt, joiden vuoksi valitusluvan myöntämiseen on mainittu peruste
 - miltä kohdin päätökseen haetaan muutosta ja mitä muutoksia siihen vaaditaan tehtäväksi (vaatimukset)
 - vaatimusten perustelut
 - mihin valitusoikeus perustuu, jos valituksen kohteena oleva päätös ei kohdistu valittajaan.

Yhteystietojen muutoksesta on valituksen vireillä ollessa ilmoitettava viipymättä korkeimmalle hallinto-oikeudelle. Jos usea tekee valituksen yhdessä, voidaan joku heistä ilmoittaa yhdyshenkilöksi.

Valituksen liitteet

Valitukseen on liitettävä

- hallinto-oikeuden päätös valitusosoituksineen
- selvitys siitä, milloin valittaja on saanut päätöksen tiedoksi, tai muu selvitys valitusajan alkamisen ajankohdasta
- asiakirjat, joihin valittaja vetoaa vaatimuksensa tueksi, jollei niitä ole jo aikaisemmin toimitettu viranomaiselle.

Asiamiehen, joka ei ole toiminut asiamiehenä asian aikaisemmassa käsittelyvaiheessa, ja joka ei ole asianajaja, julkinen oikeusavustaja tai luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja, on liitettävä valitukseen valtakirja.

Valituksen toimittaminen

Valitus on toimitettava valitusajassa korkeimmalle hallinto-oikeudelle. Valituksen tulee olla perillä valitusajan viimeisenä päivänä ennen viraston aukioloajan päättymistä. Tämä koskee myös tilanteita, joissa valitus toimitetaan sähköisen asiointipalvelun kautta tai sähköpostitse. Valitus liitteineen voidaan toimittaa sähköisen asiointipalvelun kautta. Asiointipalvelun kautta toimitettua valitusta tai sähköpostitse toimitettua valitusta ei tarvitse toimittaa paperimuodossa. Asiakirjojen lähettäminen postitse tai sähköisesti tapahtuu lähettäjän omalla vastuulla.

Korkeimman hallinto-oikeuden yhteystiedot:

Postiosoite:	Korkein hallinto-oikeus PL 180, 00131 Helsinki
Sähköposti:	korkein.hallinto-oikeus@oikeus.fi
Käyntiosoite:	Paasivuorenkatu 3, 00530 Helsinki
Puhelin:	029 56 40200
Faksi:	029 56 40382
Aukioloaika:	arkipäivisin klo 8.00–16.15

Hallinto- ja erityistuomioistuinten sähköinen asiointipalvelu:
<https://asiointi2.oikeus.fi/hallintotuomioistuimet>